

۷۸. مکاتبه شهربانی کل کشور با دفتر نخست وزیری در باره صدور مجوز انتشار برای روزنامه ایران باستان به مدیریت سیف آزاد ۲۰۱
۷۹. تقاضای مدیر روزنامه سیاست یزد از نخست وزیر (فضل الله زاهدی) مبنی بر تجدید امتیاز روزنامه مذکور ۲۰۲
۸۰. مکاتبه رئیس کل دفتر نخست وزیری با وزارت دارایی درباره لایحه قانونی مطبوعات ۲۰۳
۸۱. دستور نخست وزیر (حسین علاء) مبنی بر ممنوع بودن دادن مفاد هرگونه تصویبنامه به مطبوعات ۲۱۹
۸۲. مکاتبه وزیر دربار (منوچهر اقبال) با نخست وزیر (حسین علاء) درباره سیاست تبلیغاتی شوروی در خصوص مطبوعات ایران و نحوه مقابله با آن ۲۲۰
۸۳. گزارش وزارت کشور به نخست وزیر (حسین علاء) در باره تدابیر اتخاذ شده برای جلوگیری از چاپ عکس‌های خلاف عفت عمومی در مطبوعات ۲۲۵
۸۴. مکاتبه وزارت کشور با نخست وزیری در باره ارسال صورت روزنامه‌ها و مجلات منتشره در شهرستانها ۲۲۷
۸۵. درخواست معاون نخست وزیر (احمد نامدار) از ساواک مبنی بر ارسال صورت اسامی مطبوعات تهران ۲۳۱

- ۸۶ لیستی از روزنامه‌ها و مجلات دارای مجوز نشر از طرف وزارت فرهنگ ۲۳۹
- ۸۷ فهرستی از مطبوعات به ترتیب حروف الفباء و اسامی مدیران آنها ۲۶۴

سند شماره ۱

مکاتبة سفارت انگلیس در تهران با وزارت امور خارجه درباره تخطی
روزنامه‌ها از مقررات سانسور و اقدام به دریافت و درج مستقیم اخبار
بی سیم

سفارت انگلیس

طهران، ۶ اسفند ۱۳۲۰، شماره ۱۳۶

سفارت اعلی حضرت پادشاه انگلستان تعارفات خود را به وزارت امور خارجه
شاهنشاهی اظهار و محترماً توجه اولیای آن وزارت خانه را به این موضوع متوجه
می سازد که بعضی از روزنامه‌های محلی مستقیماً اخبار بی سیم را به وسیله
دستگاه‌های شخصی خود از ممالک خارجه دریافت نموده و بدون سانسور آنها را در
روزنامه‌های خود درج می نمایند. این عمل نه فقط منافی با کلیه مقررات سانسور بوده
بلکه به جهات عدیده واضحی نامطلوب می باشد.

از قرار معلوم در حقیقت به روزنامه نگاران طهران شفاهاً گفته شده است که فقط اخباری را که از طرف آژانس پارس تهیه می شود منتشر نمایند، لیکن سفارت اعلی حضرت پادشاه انگلستان پیشنهاد می نماید که بهتر است دولت شاهنشاهی موافقت نمایند به اینکه دستور رسمی در این باب صادر نمایند تا عذری برای انحراف به عنوان این که مقرراتی راجع به این موضوع وجود ندارد باقی نماند.

[حاشیه پایین، اول:] به اداره انتشارات و تبلیغات اجمالاً نوشته شود که به روزنامه‌ها تذکر دهند رعایت کنند. [امضاء:] علی سهیلی
[حاشیه پایین، دوم:] آقای برومند اقدام شود.

سند شماره ۲

مکاتبه وزیر مختار انگلیس در تهران (آر. دبلیو. بولارد) با نخست وزیر (علی سهیلی) در خصوص غیبت و اهمال کاری متصدی ایرانی سانسور مطبوعات و لزوم اتخاذ تصمیمات مناسب در این زمینه

سفارت انگلیس در تهران

۲۳ فروردین ۱۳۲۱، شماره ۱۰۷۳

آقای نخست وزیر عزیزم

آن جناب به خاطر دارید که چند بار به جناب عالی تذکر داده‌ام که قسمت سانسور ایرانی مطبوعات دول سه گانه رضایت بخش نمی باشد.

در دفعه اول وعده فرمودید که یک نفر مأمور کارآزموده را متصدی سانسور قرار دهید که بتواند بدون مراجعه به مقام مافوق فوراً تصمیم اتخاذ نماید و رفع این شکایت را که اخبار روزنامه‌ها مورد تأخیر غیر موجهی واقع می‌شود بنماید. چند روز قبل به آن جناب اطلاع دادم که روزنامه نگاران انگلیسی و خارجی دیگر شکایت داشته‌اند از این که با وجود این که متصدیان سانسور انگلیسی و روسی همیشه در مواقع معینه حضور دارند متصدی سانسور ایرانی اغلب غایب است و تا این که مشارالیه را حتی پیدا کنند چندین ساعت از وقت تلف می‌گردد. گذشته از این که پس از پیدا شدنش حاضر کردن او به این که رأی فوری بدهد کاری است مشکل. بنابراین دوستدار متشکر خواهم شد که به مأمور سانسور ایرانی دستور داده شود که در همان ساعاتی که مأمورین سانسور انگلیسی و روسی حضور می‌یابند، یعنی از ساعت هشت صبح الی یک بعد از ظهر و از ساعت ۳ الی ۵ بعد از ظهر در اداره خود حاضر گردد. چنانچه روزنامه نگاران خارجی که متصدیان سانسور انگلیسی و روسی را در دست دارند در بین ساعات مزبور به دفتر متصدی سانسور ایرانی بروند و مشارالیه را در آنجا نیابند در این صورت چنانچه اخبار مزبور از محل هائی در خارج از ایران فرستاده شود، برای دولت ایران هیچ جای شکایت نخواهد داشت. در واقع دوستدار جداً در این فکر می‌باشم که به دولت متبوعه خود پیشنهاد طریقه [ای] را بنمایم که بر طبق آن از موافقت متصدی سانسور ایرانی با اخبار مطبوعاتی صرف نظر گردد مگر این که مشارالیه با اخذ دستور مافوق‌های خود مجبور گردد که در انجام وظایف مهمه خود بیشتر جدیت نماید.

دوست صمیمی

[امضاء:] (آر. دبلیو. بولارد)

[حاشیه بالا:] جواب داده شود دستور مؤکد داده شد ترتیبی اتخاذ کنند که در آتیه متصدی سانسور بتواند به سرعت وظیفه خود را انجام دهد. [امضاء:] علی سهیلی

[مهر:] ورود به دفتر ریاست وزرا

شماره: ۱۴۸۴

تاریخ: ۲۷/۱/۲۱

سند شماره ۳

درخواست وزیر مختار انگلیس در تهران (آر. دبلیو. بولارد) از نخست وزیر (احمد قوام) مبنی بر عمل به وعده جلوگیری از درج گزارش نطق‌های نمایندگان مجلس شورای ملی علیه متفقین در مطبوعات

تاریخ: ۳۰ شهریور ۱۳۲۱

شماره: ۱۲۷۶

آقای نخست وزیر عزیزم

مقصود از نگارش این نامه به خاطر آوردن وعده‌ای است که آن جناب شفهاً در تاریخ ۲۰ سپتامبر فرموده‌اند، مبنی بر این که او امر لازمه صادر خواهند فرمود که از درج گزارش نطق‌هایی که بر علیه متفقین از طرف نمایندگان مجلس شورای ملی در مجلس به عمل می‌آید در مطبوعات جلوگیری شود. بدیهی است این قبیل نطق‌ها اصلاً نباید ایراد گردد و این هم باعث تعجب دوستدار و هم باعث تعجب دولت متبوعه دوستدار گردیده که موجوداتی که در طی سال‌های متمادی هیچ کاری انجام نداده‌اند جز این که حقوقی به عنوان نمایندگی دریافت و با هر اقدامی که شاه سابق به آنها تکلیف می‌نمود موافقت نمایند، حال به این اندازه نطق‌های شجاعت آمیزی می‌نمایند که منظور آن خلل وارد کردن به مساعی دولت دموکراسی انگلیس در پیکار آنها بر علیه رژیم خود سرالمان‌ها می‌باشد. در هر حال چنانچه قرار باشد فعلاً این قبیل نطق‌ها گاه گاهی هم ایراد شود، تا موقعی که دولت متحد ما ایران اقدامات لازمه دایر به جلوگیری از آنها بنماید نمی‌توان استدلال نمود که گزارشات مزبور در مطبوعاتی که مجاز نیستند این قبیل مطالب را به شکل مقاله درج نمایند، منتشر گردد. دوستدار یک شماره از روزنامه «مهر ایران» را که حاوی گزارشی از یک نطق بسیار خصمانه ضد انگلیسی بود و از طرف یکی از نمایندگان، یعنی نوبخت ایراد شده بود، به جناب آقای وزیر امور خارجه تسلیم نمودم. یک چنین گزارشی نباید هیچ وقت در

کشوری که مدعی است به این که متحد بریتانیای کبیر و روسیه شوروی می باشد اشاعه یابد. لیکن از آنجایی که در چندین روزنامه که بعضی از آنها دارای شهرت خوبی می باشند درج گردیده است، چنین به نظر می رسد که علاج واقعی آن این است که دستور صادر گردد در آتیه اگر نطقی بر علیه متفقین در مجلس ایراد گردد نباید در مطبوعات درج شود. امیدوارم هر چه زودتر اطلاع حاصل نمایم که دستور فوق از طرف جناب عالی صادر گردیده است. این اقدام نه فقط از حیث حفظ منافع متفقین و دولت ایران لازم می باشد، بلکه از لحاظ تأمین وجهه روزنامه‌هایی که مایل به طرفداری از سیاست دولت در مقابل رقابت های غیر موجه روزنامه‌نگاران بی قید که به درج موضوعات هیجان آمیز مبادرت می نمایند نیز لازم خواهد بود.

دوست صمیمی

[امضاء: آر. دبلیو. بولارد]

[مهر: ورود به دفتر نخست وزیر]

شماره: ۱۷۵۲۰

به تاریخ: ۲۹/۷/۲۹

سند شماره ۸

مکاتبه وزیر مختار انگلیس در تهران (آر. دبلیو. بولارد) با نخست وزیر (احمد قوام) در خصوص جلوگیری از درج مقالات و تفاسیر مضر به مصالح متفقین در روزنامه‌های تهران براساس روح پیمان سه‌گانه، به انضمام جوابیه نخست وزیر

تاریخ: ۲۴ دی ۱۳۲۱

شماره: ۱۰۱۳

آقای نخست وزیر عزیزم

۱. هر کسی به دقت مقالات و یا تفاسیر مربوط به جنگ و یا راجع به مساعی جنگی متفقین را در ایران، در جرأید طهران قرائت نماید به این نکته بر می‌خورد که نویسندگان آنها یا بر اثر نادانی و یا به علت سوء نیت غالباً حقایق را واژگون و اظهارات و یا تفاسیری مضر به مصالح متفقین درج می‌نمایند. آن جناب تصدیق می‌فرمایند که از این ترتیب که بر خلاف روح پیمان سه‌گانه است باید جلوگیری شود. به علاوه به هیچوجه معقول نیست که سانسور اخبار مربوط به جنگ وجود داشته باشد و در عین حال به روزنامه‌نگاران اجازه داده شود بدون رعایت هیچ‌گونه قیدی نسبت به اطلاعات مربوط به جنگ تفاسیری بنگارند. تنها راه اصلاح این امر آن است که مقرر شود کلیه این قبیل مقالات و تفاسیر به اداره سانسور فرستاده شود و تا از سانسور نگذرد طبع^۱ و منتشر نشود. متصدی سانسور باید یک نفر ایرانی باشد که راجع به کلیه مسائلی که مربوط به منافع نظامی انگلیس می‌باشد، با مقامات مربوطه انگلیس تماسی نزدیک داشته باشد.

۲. نظر به اینکه این موضوع دارای جنبه فوری است، امیدوارم آن جناب هر چه زودتر دستور لازم را صادر خواهند فرمود.

دوست صمیمی

[امضاء: آر. دبلیو. بولارد]

۱. در انتهای صفحه اول سند نوشته شده است: «جناب آقای احمد قوام نخست‌وزیر دولت شاهنشاهی ایران».

[مهر:] ورود به دفتر نخست وزیر

شماره: ۳۴۶۲۸

به تاریخ: ۲۱/۱۲/۳

[حاشیه پائین:] آقای دکتر نخعی در این زمینه با^۱ آقای غفاری رئیس تبلیغات و با حضور آقای بایندر رئیس تبلیغات سفارت کبری مذاکره شد. جواب تهیه نمائید اقدام می شود و فوراً شرحی به رئیس اداره تبلیغات نوشته شود به امضای جناب آقای...^۲ که دقت و مراقبت لازم در انجام این منظور به عمل آورند و با مدیران جراید هم مذاکره و تذکر لازم بدهند.

[امضاء:] احمد قوام

سند شماره ۴/۱

دفتر نخست وزیر

فوری است

تاریخ نوشتن: ۲۱/۱۱/۱۳ [۱۳]

آقای وزیر مختار عزیزم

عطف به نامه شماره ۱۰۱۳ مورخه ۲۴ دی ۱۳۲۱ زحمت می دهد. به طوری که تقاضا فرموده بودند، دستور داده شد در آتیه تمام مقالات و تفاسیر مربوط به جنگ را مقید به سانسور نموده و بدون طی جریان آن، مقاله و تفسیری در موضوع هایی که اشاره فرموده بودند منتشر نگردد.

دوست صمیمی

جناب آقای سر. ر. و. بولارد وزیر مختار اعلی حضرت پادشاه انگلستان. تهران

۱. در اصل: به.

۲. یک کلمه خوانده نشد.

سند شماره ۵

مکاتبه وزارت پست و تلگراف و تلفن با نخست وزیر (علی سهیلی)
درباره معرفی مسئولین شعبه سانسور در خرمشهر به اداره پست و
تلگراف اهواز

وزارت پست و تلگراف و تلفن
اداره مرکزی تلگراف

به تاریخ: ۱۳۲۱/۱۱/۲۱

شماره: ۴۱۷۸/۶۱

محرمانه و مستقیم

جناب آقای نخست وزیر

با کمال احترام به عرض می‌رساند:

طبق اطلاعی که از سانسور قسمت انگلیسی رسیده قریباً شعبه سانسور در خرمشهر
تأسیس خواهد شد و برای انجام این منظور آقایان J.S. Shashoua و Fuad Alam
از طرف سانسور نامبرده به خرمشهر عزیمت خواهند نمود. بنابر تقاضای سانسور
قسمت انگلیسی، مأمورین مزبور به اداره پست و تلگراف و تلفن اهواز معرفی شدند.
به جای وزیر پست و تلگراف و تلفن

[امضاء: محمد حکیمی]

[حاشیه بالا:] آیا سابقه در موارد مشابه این گزارش هست. در صورت مثبت ضمیمه

نمایید. ۱۱/۲۱

[مهر:] ورود به دفتر محرمانه نخست وزیر

شماره: ۳۴۰۲۰

تاریخ: ۲۱/۱۱/۲۴

سند شماره ۶

مکاتبه رئیس اداره انتشارات و تبلیغات (امیر سهام الدین غفاری) با
نخست وزیر (علی سهیلی) در باره نحوه کنترل مندرجات مطبوعات
بدون تأسیس دایره سانسور

نخست وزیر

به تاریخ: ۱۱ اسفند ۱۳۲۱

شماره: ۷۱/م

محرمانه

جناب آقای سهیلی نخست وزیر

پاسخ نامه شماره ۳۴۶۲۸ مورخ ۳/۱۲/۲۱ خاطر مبارک را تصدیق می دهد.

چون موضوع تشکیل یک دایره سانسور برای رسیدگی به مندرجات جرائد در باره
سیاست خارجی و تفسیر اخبار در نخستین روزهای تشکیل هیأت دولت جدید و در
هنگامی واصل شد که هنوز بحرانی در جرائد وجود داشت و صلاح نبود با ملاحظه
قانون مطبوعات سانسور دائر شود، به نظر این جانب رسید که چنان که حضوراً
عرض شد و موافقت فرمودید قبل از اقدام به تأسیس این دایره و ابلاغ به جرائد، در
نزد نمایندگان مطبوعات متفقین اقداماتی به عمل آورم. در نتیجه مذاکراتی که با
نمبردگان انجام یافت و تذکراتی که به ایشان داده شد موافقت به عمل آمد که فعلاً از
اقدام به این امر چشم پوشی شود و مراتب نیز به طور خصوصی به مدیران مطبوعات
تذکر داده شد که در نگارش تفسیر خبرهای جهان از حدود اخباری که توسط
خبرگزاری پارس منتشر می شود تجاوز نکنند و مقتضیات کنونی جنگ را مراعات
نمایند و نیز به نمایندگان مطبوعات متفقین تذکر داده شد که هر گاه موردی پیش آمد

که روزنامه‌ای برخلاف این روش چیزی نگاشت همان مورد تعیین گردد تا اقدام به تعقیب به عمل آید.

بنابراین موضوع خاتمه یافته است و مراتب را به این وسیله به عرض می‌رساند که هر طور مقتضی به نظر می‌رسد دستور فرمایند تا اقدام شود.

رئیس کل اداره انتشارات و تبلیغات کشور

[امضاء:] امیر سهام‌الدین غفاری

[حاشیه پایین:] بایگانی شود.

[مهر:] ورود به دفتر ریاست وزرا

شماره: ۳۵۶۷۰

تاریخ: ۲۱/۱۲/۱۳

سند شماره ۷

مکاتبه وزیر مختار انگلیس در تهران (آر. دبلیو. بولارد) با نخست وزیر
(علی سهیلی) در خصوص درخواست توقیف روزنامه تهران مصور به
اتهام چاپ کاریکاتور وزیر مشاور و نماینده انگلیس در تهران

سفارت انگلیس

تهران

شماره: ۱۰۶۰

تاریخ: ۲ اردیبهشت ۱۳۲۲

خیلی فوری است

آقای نخست وزیر

۱. می خواهم نظر آن جناب را به تهران مصور هفتگی که حاوی کاریکاتوری است که هم به مستر کیسی وزیر مشاور دولت انگلیس در خاورمیانه و هم به نماینده اعلی حضرت پادشاه انگلستان در طهران توهین وارد می آورد معطوف سازم.

۲. طبع و انتشار این کاریکاتور نتیجه مستقیم عدم فعالیت دولت ایران است که باعث جسور شدن بدترین عناصر کشور و دشمنان ملل متفق گردیده است. گذشته از توقیف روزنامه مزبور که یقین دارم به عمل آمده است، فقط تنبیه شدید و فوری صاحب روزنامه و سردبیر آن و کسی که کاریکاتور را تهیه کرده و طبع کننده روزنامه، مجازات کافی برای این توهین شدید به دولت اعلی حضرت پادشاه انگلستان بوده و جلوگیری از هر شخصی خواهد نمود که در آتیه بخواهد چنین مطالب موهنی را طبع و منتشر نماید.

هر گاه با سردبیر نبرد درست معامله شده بود، شاید به این جسارت نوین حال مبادرت نمی شد.

۳. مسرور خواهم شد که جواب خیلی فوری با پوزش مناسبی از آن جناب دریافت دارم که بتوانم به دولت متبوعه خود ابلاغ نمایم. موقع را مغتنم شمرده احترامات فائقه خود را تجدید می نمایم.
[امضاء: آر. دبلیو. بولارد]

سند شماره ۸

مکاتبه وزیر مختار انگلیس در تهران (آر. دبلیو. بولارد) با نخست وزیر (مرتضی قلی بیات) در خصوص مراقبت استانداران و فرمانداران جهت عدم درج مطالبی در روزنامه‌های محلی علیه متفقین، به انضمام پاسخ نخست وزیری

سفارت کبرای انگلیس

تهران

تاریخ: ۱۰ اسفند ماه ۱۳۲۳

شماره: ۱۰۱۲

آقای نخست وزیر

۱. در موقعی که فرماندار نظامی طهران مقررات قانون حکومت نظامی را به مطبوعات اعلان نمود، آن جناب به دوستدار اطلاع دادند که به کلیه استانداران و فرمانداران ولایات دستور داده شده است که مواظب روزنامه‌های محلی بوده، اقدام به توقیف هر یک از آنها که بر علیه دولت شاهنشاهی و یا متفقین ایران حملاتی بنمایند نموده و با مقصرین نیز به نحوی که شایسته است معامله نمایند.

۲. سه نفر از مأمورین کنسولی اعلیحضرت پادشاه انگلستان در ولایات به دستدار گزارش داده‌اند که استانداران ولایات مربوطه آنها، اظهار می‌دارند که چنین دستوری به آنها نرسیده است. اینک مراتب را به اطلاع آن جناب می‌رساند تا بتوانند در این باب تحقیقاتی به عمل آورند.

موقع را مغتنم شمرده احترامات فائده خود را تجدید می‌نمایم.

(امضاء: آ. آر. دلیو. بولارد)

[حاشیه پائین:] جناب آقای معاون در هیئت مطرح شود.

(امضاء: امر ترضی قلی بیات)

سند شماره ۸/۱

دفتر نخست وزیری

شماره خصوصی: ۱۲۷۵۱

تاریخ پاکنویس: ۲۴/۱۲/۲۳ [۲۳]

تاریخ ثبت: ۲۸/۱۲/۲۳

آقای سفیر کبیر

نامه شماره ۱۰۱۲ مورخ ۱۰ اسفند ماه جاری آن جناب راجع به مراقبت استانداران و فرمانداران نسبت به مندرجات جراید محلی زیب و وصول داد. لزوماً اشعار می‌دارد: ۱. به طوری که آن جناب استحضار دارند، مقررات حکومت نظامی فقط در پاره‌ای از نقاط کشور اعلام شده و در سایر نقاط جریان تعقیب بوسیله محاکم دادگستری خواهد بود و مدعیان خصوصی هم بر طبق موازین قانون به دادگاههای

مزبور مراجعه و در مطالب مورد نظر تقاضای تعقیب و رسیدگی می نمایند.

۲. در اوایل ماه جاری وزارت کشور و وزارت دادگستری بطور بخشنامه دستور مؤکدی به کلیه مأمورین خود در شهرستانها داده اند که از نظر رعایت مصالح دولت شاهنشاهی، اشخاصی را که بر خلاف امنیت داخلی یا خارجی اقدامی نمایند یا به اختلال نظم عمومی تهییج کنند، در حدود مقررات قوانین کیفری جداً مورد تعقیب قرار داده و گزارش آن را به مرکز بفرستند. با این ترتیب تصور نمی رود هیچ گونه جای نگرانی باقی بوده باشد.

با تجدید احترامات فائقه

[امضاء:] دبیران

۲۳/۱۲/۲۲

[حاشیه پائین:] جناب آقای سرریدر بولارد، سفیر کبیر دولت اعلیحضرت پادشاه انگلستان، سفارت انگلستان - تهران